

**БІЛИЙ  
ПОПІЛ**

УДК 821(477)  
П 12

**Ілларіон Павлюк**

П 12 Білий Попіл [Текст] : роман / Ілларіон Павлюк ; переклад з рос. Михайла Бриниха. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2018. — 352 с.

ISBN 978-617-679-526-1

Приватному детективу Тарасу Білому замовляють розслідувати вбивство панночки. Обвинувачують такого собі семінариста Хому Брута, й справа ніби геть зрозуміла... Втім, хутір, де сталося вбивство, приховує таємницю. І ця таємниця — страшніша за всі оповідки про панночку, яка встала з гробу.

«Білий Попіл» — це надзвичайно цікавий, атмосферний та водночас динамічний трилер у стилі нуар. У ньому повно загадок, що їх до останнього кортить розкрити. І, згідно з законами жанру, найменша деталь свого часу неодмінно отримує блискавичне пояснення. Але особливість роману в тому, що кожна таємниця врешті-решт матиме не одне, а відразу два трактування — логічне і містичне.

Тому, залежно від світосприйняття читача, роман стає чи то детективним трилером, чи то містичним. А втім, саме про це і хочеться поміркувати наприкінці книжки...

УДК 821.113.6-31

© Ілларіон Павлюк, текст, 2018  
© Михайло Бриних, переклад, 2018  
© Назар Гайдучик, обкладинка, 2018  
© Видавництво Старого Лева, 2018

ISBN 978-617-679-526-1

Усі права застережено

**БІЛИЙ  
ПОПІЛ**

**ІЛЛАРІОН  
ПАВЛЮК**

Львів  
Видавництво Старого Лева  
2018

## ЧАСТИНА 1

## Розділ 1

Це неначе сон. Може, це і є сон, чудовий сон... Вона дивиться мені в очі, а за її спиною — безкінечне біле світло полуденного сонця, помережане листям.

Я не пам'ятаю її імені, але ніколи не забуду обличчя.

— Я хочу бути з тобою завжди, — кажу. — І зістаритися разом із тобою.

— І вмерти в один день? — питає вона, грайливо схиливши голову.

— Вмирати я взагалі не хочу...

Нахиляюся, щоб поцілувати її у щоку, але останньої миті вона повертається, і я недоладно цілую в ніс. Вона заливчас-то сміється, закинувши голову й вигнувши свою прекрасну тонку шию. Хочу обійняти, та вона вмить випрочується й дуже серйозно дивиться на мене.

Розумію, що минув час, вона подорослішала і стала ще чарівніша...

Тоді знімаю зі своєї шиї хрестик. На білій емалі — тонкий золотий силует розіп'ятого Христа й дрібні личка янголів, сумно схилені долу... Ніжно надіваю на неї цей свій

подарунок, і вона притискає його долонею до грудей, усміхається... Але щось не так. Не можу збагнути, що саме... Пригортаю її до себе, зазираю у вічі, намагаючись розгледіти, що за тривога оселилась там, у глибині її погляду. Темні кола — звідки вони? А її губи... Білі — ані кровинки... Безкінечне біле світло позаду неї перетворюється на темну стіну втоптаній землі, поцяткованої поодинокими травинками. І вона падає на цю стіну, глухо вдаряється потилицею, — тому що я більше не тримаю її в обіймах.

Вона лежить на землі біля моїх ніг, а я з жахом дивлюся на свої руки, на них — кров...

Я здригнувся і прокинувся. Дрімота зморила мене лише на кілька секунд. Пристав у кримінальних справах, який сидів навпроти, так само дивився у вікно, — він і не помітив.

Екіпаж підкидало на брудній бруківці, що звивалася поміж борделів із перевіреною репутацією й украй сумнівними шинками та заїжджими дворами.

Я сидів, закинувши ногу на ногу, й пристав мусив постійно крутити коліньми, щоб не замастити штани об мої брудні підощви. Однак на кожній третій вибоїні йому не вдавалось ухилитися, тож пристав стиха лявся й витирав голоші рукавом сюртука, а потім рукав — іншим рукавом.

— Чуєш, приставе, — чомусь закортіло мені запитати. — А що, як усім прізвища роздавали, — тобі забракло?

— Чому забракло? — не зрозумів пристав.

— Ну, а чому ж тобі замість прізвища — та й ім'я по батькові вписали? Маринич...

— Мариніч, — виправив він. — Прізвище як прізвище...

— Угорське?

— Чому це угорське?

— Овва! Та звідки ж мені знати, чому в тебе прізвище угорське!

Пристав іще дужче розгубився й дурнувато закліпав очима. Я не втримався — засміявся.

Аж ось пролунало гучне «тіпру» візниці, і коні спинилися. Ненавмисне посунувшись трохи вперед на лаві, я лишив на голоші пристава жирний слід.

— Даруй, — сказав я, хоча мені було байдуже. Не до його штанів зараз... Дістав з-за пазухи складений четверо малюнок, розгорнув і поглянув на нього ще раз. Жіноча рубінова підвіска з оправою у вигляді змії. Таку не переплутаєш ні з чим. Я зіжмакав малюнок і похапцем запхав його в кишеню на грудях пристава.

— І ще раз: рівно о дев'ятій! — сказав я. — Якщо, не приведи Господи, запізнишся — твоє угорське прізвище карбуватимуть із помилками цвинтарні каменярі.

Він кивнув.

— Тепер — найскладніше, — додав я. — Раніше об'являтися теж не можна! Зможеш запам'ятати обидві частини плану?

Пристав знову кивнув.

— Певен? Краще запиши. Не можна запізнюватись, але й припхатися раніше — теж не можна. Я розумію, що для поліції — це не так просто... Але якщо сьогодні мій день, то встигну виграти цю дрібничку й повернутися без вашої допомоги.

— Добре було б, — зітхнув пристав.

Він підняв був руку, щоб відчистити бруд на коліні, та потім із сумнівом поглянув на свій рукав, злегка колупнув грязюку нігтем, й облишив цей намір.

— Та не трусися так, — сказав я йому. — Ви ж не Лисицю арештовувати будете, а мене.

— Так-то воно так... Але ж вламуватися будемо до Лисиці...

Я зневажливо поглянув на нього.

— Цупко він вас держить... Просто за ваші людські немочі, ге?

Пристав не відповів, втупившись у носачи своїх черевиків.

— Панове, приїхали! — гукнув візниця.

— Нащо так волати, — пробурмотів я, та все ж таки визирнув з екіпажа.

Присмерк уже заткав високе київське небо, але мешканці Ямок економили на свічках — у вікнах іще було темно. «Наче в очах мертв'яка», — привіялось порівняння, і я подумки сплюнув через ліве плече, щоб відігнати похмуре передчуття. Все мине гладенько.

— А якщо програєте, а нас іще не буде? — спитав пристав.

«Тіпун тобі на язик...» — подумав я, але нічого не сказав. Натомість простягнув руку до його обличчя й «витягнув» із повітря гральну карту.

— Яка карта? — запитав.

— Валет, — здивовано відповів вражений фокусом пристав.

Я змахнув цією ж картою просто перед його носом і знову показав.

— А тепер?

— Король... — отетеріло пробурмотів він.

— А ти кажеш — програю... — і я відчинив дверцята екіпажа.

Найближча корчма, якщо вірити п'яним згукам бадьорої бійки, була аж за поворотом. Поблизу ж — ні заїжджого двору, ні борделю, — самі лише халупи.

— Ти куди нас привіз, одоробало? — визвірився я на візницю.

— Куди приказали, пане. Третій поворот з Ямської, перед з'їздом до яру.

Я знову роззирнувся довкруг. Ну, тут — так тут.

— А вашому братові ніхто ніколи не казав, що жити бідно і жити по коліно в лайні — не одне і те ж?

— Округ Ямської не тільки візниці живуть, пане, — мовив кучер. — А я... Я аж ген отам, через чотири гулиці.

— І що там, через чотири гулиці? Лайно трохи вищого сорту? Чи, може, біле?!

Візниця знизав плечима й насупився.

У глибокій калюжі під ногами ще можна було розгледіти хмарини на посірілому небі. Стиснувши в правиці свій саквояж, я плигнув через калюжу.

— Зате ваш брат щовечора сюди зі всього Києва преться, ніби тут медом намазано... — пробурчав кучер.

— Ти ба, який розумака...

Екіпаж рушив, похитуючись на побитій дорозі.

Я озирнувся. Обриси домів майже розчинилися в сутінках, і лише силуети дахів чорніли в сірому небі. Обійшовши грязюку, став на узбіччі. Найприкріше, що зараз будь-який голодраниць із шевським ножом міг зіпсувати весь план. А на моєму модному коричневому циліндрі наче написано було: «Прошу грабувати цього пана!». Але ж мені без циліндра — ніяк.

— Кого пан шукає? — долинув із підвороття за спиною чи то дитячий, чи то жіночий голос.

Я ледь-ледь здригнувся, й руків'я ножа, схованого в лівому рукаві, вискочило вниз на кілька сантиметрів. Стиснув п'ястук, відчув приємну букову шорсткість.

— А тобі яке діло? — обернувшись, відповів я.

Хлопчику було не більше десяти років. Не дуже замурзаний, а для тутешніх вулиць — то навіть доглянутий, він стояв у підворотті за кілька кроків од мене.

У вікні найближчої хати тьмяно замерехтіла лоева свічка, од якої світла було вдвічі менше, ніж кіптяви.

— У що пан грає? — спитав хлопчисько, відступивши від жовтого світла в потемок.

У кожній фразі вчувалася завченість, і неважко було здогадатися, хто йому був за вчителя.

— Не марнуймо часу, дитино, — я ступив назустріч хлопчикові. Малий побачив моє обличчя на світлі, що ряхтіло з вікна, й очі його мимоволі розширилися, коли помітив мій давній шрам.

— У що пан грає? — у хлопчиковому голосі бриніли нотки впертості, але він, про всяк випадок, відступив іще на крок, готовий будь-якої миті дати драла.

— Гаразд, — я підняв руки (лезо ножа тут-таки ковзнуло назад у рукав) і показав порожні долоні. — Я в штос граю. Тебе влаштує?

Хлопчик кивнув і вмить щез між будинками. Деякий час було чути, як його ноги човгають по грязюці та помийних калюжах, потім стало тихо. Зачекав декілька секунд, надіючись, що хтось вийде до мене. Трохи запізно зметукував, що треба було йти назирці за хлопчиком, — і швидко рушив смердючим вузьким проходом між будинками. Я б начхав на цю грязюку, та не хотілося ставати до гри запацьореним опудалом. Мені й так бракувало блиску,

а рубець взагалі міг звести нанівець увесь цей маскарад. Лишалось тільки вступити в лайно для цілковитої гармонії. Тоді від ореола успішного гравця не лишилося б і сліду. Тож я щосили зосередився на тому, щоб вчасно помічати у зблисках сонного неба калюжі та згустки грязюки. Аби ж тільки грязюки...

— Ось він! — пролунав голос хлопчика, і то дуже вчасно, інакше я б напевне врізався в череву здорованя, який перегордив прохід.

У власника цієї видатної пузяки було, м'яко кажучи, неприємне обличчя. Близько посажені маленькі очка неможливо змалювати краще, ніж одним тільки словом — шурячі. У вигинах його губ застигла чи то викінчена гидливість, чи то початкова стадія позову до блюоти.

Не виявивши ніякого бажання вітатись, я просто розкрив свій саквояж, показуючи його вміст. Гевал заглянув усередину й поважно гимикнув. Певно, люди з такою грошвою показувалися тут нечасто.

— Слиною не вдався, — порадив я.

Здоровань не відповів. Жестом показав, щоб я підняв руки і дав себе обшукати. Помітивши краєм ока порівняно чисту каменюку, я поставив саквояж на неї й покірно розвів руки. Цієї ж миті ніж знову опинився за манжетою — долоні мої були порожні. Нічого складного, просто треба все зробити, як належить. Величезні лаписька грубо, якимось аж пожадливо, ковзнули під мій сюртук і тут-таки витягнули звідти великий кавалерійський пістоль. Гевал діловито переклав його до себе в кишеню і знову заходився м'яти мені боки та спину. Очевидно було, що цей чоловік більше звик до грабунку, ніж до обшуків. А втім, байдуже. Він шукав, а отже, — клюне на гачок.

Його долоні вислизнули з-під сюртука і метнулися мені під пахви — пора!

— Ще один пістоль — у циліндрі, — спокійно сказав я.

Муґир одразу ж утратив інтерес до обшуку і спробував зняти циліндр із моєї голови. Я ухилився і зняв його сам.

— На, держи... Тільки мордяку свою не пхай туди дуже глибоко.

Здоровань і справді намагався запхнути своє свиняче рило всередину циліндра, де шкіряними ремінцями було закріплено маленький французький двоствольний пістоль: вишуканий і водночас цілком смертоносний.

— Заряджений, — люб'язно попередив я.

Здоровань гимикнув і вже було потягнувся по циліндр, але я мав інший план: ухилився від його ратиці й швидко витягнув зброю сам, ввічливо простягнувши її харцизяці. Так би мовити, з найвищим пошануванням. Намагався, щоб у цьому жесті було якнайбільше покори. Він, звісно, не зауважив, що пістоль я простягав йому правицею, а циліндр тримав у лівій руці. Й тільки-но гевал узяв зброю й заходився крутити її в руках, намагаючись оцінити небезпечність такої іграшки, мій ніж вискочив із вилоги і щез усередині циліндра. Коли здоровань звів очі, я вже стояв, розвівши руки, немов припрошуючи його продовжити обшук.

І він, варто сказати, взявся до цього діла напрочуд прискіпливо. Руки, ноги, стегна, комір і навіть каблуки, що могли би стати сховком бодай для чогось, схожого на зброю. Але до циліндра, звісно, вже не повертався.

Завершивши, він жестом дозволив хлопчикові забиратися геть, а я взяв свій саквояж.

— Туди, — сказав бурмило і кивнув на тяжкі двері в стіні найближчої будівлі.

— Ого! А ти ще й говорити вмієш!

Здається, я встиг ступити кілька кроків, перш ніж сильний удар по потилиці відгукнувся скреготливим бодем у зубах. Уже падаючи, я, намагаючись обернутися, дістав другий удар точнісінько в перенісся.

Я надіваю їй на шию хрестик, обіймаю, притискаю до себе, зазираю у вічі. Ми тонемо в безмежній чистоті білого світла, і здається, що світ створено тільки для нас... І знову за її спиною, наче стіна, виникає брудна земля, і вона падає, бо я розтиснув свої руки і бачу на них масну темну кров... Я біжу, гілки кущів б'ють по обличчю. Затуляюся од них долонями, і відтак розмазую кров по лицю та біжу далі, аж поки перечіплююся об щось і падаю...

Моя голова звисає долі й немилосердно трясеться. Тяжко дихати, й ламає спину... Мене несуть. Несуть на плечі, як барана, — ось звідки біль у затерптому попереку. Намагаюся поворухнутися — не вдається. Біль лише посилюється, котиться хвилями, не дає дихати, викручує суглоби. Голова метляється в різні боки. Намагаюся розслабитися — біль трохи стихає. Чиєсь плече давить мені в живіт, але якщо не дихати глибоко, — можна терпіти.

Шум у голові вщух, і я нарешті збагнув, що все навколо заповнене звуками: кожному крокові акомпанували найрозмаїтіші акорди бурхливого нічного життя. П'яний вереск, фальшиві стогони бордельних дівуль, веселі переливи скрипки, гупання бубна, знову стогони, і враз — розпачливий жіночий крик, сповнений болю й жаху. І регіт.

То п'яний і хрипкий, то дзвінко-дівочий, то самотній і божевільний, потім — цілий хор реготливих горлянок, і раптом — дитячий...

Мабуть, я знову знепритомнів, бо наступної миті вже сидів на стільці, а переді мною був великий стіл, вкритий зеленим сукном.

Навпроти сиділи троє, та поки що я не міг звести очі й бачив лише їхні руки.

— Раді вітати! — пролунав голос. — Ви вже даруйте нам усі ці перестороги — незнайомці до нас навідуються нечасто...

— А гроші крутяться чималі, — додав другий голос і зайшовся басовитим сміхом.

Стіл був майже порожній, якщо не зважати на мій ніж, що лежав на зеленому сукні, — задалеко, щоб я міг дотягтися.

Урешті я таки зміг звести очі й поглянути на їхні обличчя. Посередині — якраз навпроти — сидів худорлявий сорокарічний чоловік з витонченим аристократичним носом, високим чолом і вогненно-рудюю чуприною. Тонка лінія рота і колючий, неприємний погляд блакитних очей.

Праворуч — пишно вбраний огрядний бородань, схожий на купця. Ліворуч — русявий, середнього зросту й відповідної комплекції непоказний чоловічок, що його безбарвне, невиразне обличчя навряд чи можна докладно змалювати.

— І в яку це діру ви мене затягнули? — власні слова прозвучали неначе здалека.

— Туди, куди ти так хотів втрапити! — озвався рудий.

Я похапцем оглянув кімнату. Двоє дверей: за мою спиною й позаду рудого. Пара вузьких вікон. Не певен навіть, що людина може крізь них пролізти. Куди виходять — зрозуміти важко: за ними темрява. Меблів — небагато.

Різноманітні стільці, старий комод, модний туалетний столик, дорогий килим, кинутий просто на вичовгану темну підлогу. Великі гасові лампи на голих стінах. Ось, мабуть, і вся обстава.

— Цікаво... Я ж наче не збирався на гостини до лахмітників-перекупників...

Зависла тиша. Потім рудий розреготався — інші підхопили.

— Ви ж бідкалися, що в Києві ніхто не може відповісти на порядну ставку! Так ось тут — відповідають на будь-яку.

Спробував поворухнутися — руки не зв'язані. Невже справді гратимуть? Я озирнувся, згадавши про свій саквояз. Рудий помітив мій погляд.

— Не турбуйтеся, все на місці, — сказав він.

Невиразний тип тут-таки поставив на стіл мій саквояз. Я потягнувся до нього, рудий жестом підбадьорив, мовляв, перевіряй, як хочеш.

Я перекинув кілька пачок асигнацій — усе, як і було, вони нічого не взяли. Непомітно намацав внутрішню потаємну кишеньку — пусто!

Мимоволі глипнув на рудого. Він, вочевидь, тільки й чекав цієї миті, бо відразу кивнув:

— Ось це шукаєте?

У його руці були мої карти. Він перебрав колоду й виклав на стіл ту карту, завдяки якій мені вдалося ошелешити фокусом пристава: верхня половина карти — валет, нижня — король. Я поглянув на рудого, намагаючись прочитати в його очах, що той робитиме далі. Та він і далі тасував колоду.

— О! — рудий витягнув іще одну карту. — Моя улюблена!

І показав своїм приятелям трефову десятку. Потім вправним рухом фокусника провів нею по сукну і показав знову.

— А щоб мене!.. — прогудів бородань.

Замість десятки була четвірка.

— Ти знаєш, хто я?

Я повернувся на голос рудого. Й тільки зараз помітив на його шії рубінову підвіску з оправою у вигляді змії.

— Чув, авжеж. Ти — Лисиця, — відповів, вступившись на його підвіску.

— І мені до душі це прізвисько! — докинув він весело. — Ось Петра люди звать М'ясом... Хоча останньому, хто його так гукнув, він розтросив голову пивною квартиною.

Бородань, про якого йшлося, вдоволено гимикнув, торкнувшись бороди. Я поглянув на невиразного — чекав, коли ж і він озветься.

— На жаль, він у нас німий, як риба, — сказав Лисиця. — Можете так до нього і звертатися: Німий.

Лисиця вишкірився, вдоволений власним жартом.

Схаменувшись, я дістав годинника з жилетної кишеньки: за чверть дев'ятого. Притулив до вуха — цокає. То й слава Богу!

— Твоя правда, вже пора починати, — сказав Лисиця й кинув мені через стіл новісіньку колоду. — Роздаєш ти. Праворуч — твій виграш, ліворуч — наш.

Я кивнув. Кожен з цих трьох поклав на стіл по три карти сорочками догори, на карти лягли гроші. Я розпечатав колоду й перетасував.

— Та годі вже, — булькнув М'ясо.

Я перекинув свою колоду. Двійка. Поклав праворуч — це виграш. Наступний — король, він ліворуч, і це — програш.

— Хваліться, — хрипко сказав я.

Спершу перевернули свої карти Німий і М'ясо: ні двійок, ні королів. Лисиця не поспішав. Відкривав карти по одній.

Шістка. Десятка. Третя карта зависла над столом. Лисиця усміхнено дивився на мене.

— Вгадаєш, що тут? — запитав він.

— Нема чого гадати, — сказав я.

— Твоя правда! — і він вдоволено ляснув по столу піковим королем.

— Убив! — гаркнув М'ясо і зареготав.

— До речі, про вбивства, — лагідно промуркотів Лисиця. — Коли в твоєму саквояжі закінчатся гроші — ми тебе вб'ємо. Та якщо гроші закінчатся в нас, ти вийдеш звідси не тільки багатий, але й живий! Слово честі.

Я знову дістав годинник. За сім дев'ятого.

Карти тасував повільно — та мене й не підганяли. Так само, без поспіху, відкрився. М'ясо та Лисиця промовисто Perezирнулися. Потім відкрили карти Лисиця й Німий. М'ясо перевернув карти останній — і виграв.

Я віддав гроші й знову зиркнув на годинник. Одна хвилина на десяту. На якусь мить я затамував подих, надіючись почути тупання поліціянтів надворі — марно. Пальці якось обважніли, мені ледве вдалося перетасувати колоду, — карти тричі падали з рук. Кидаю перші дві. Праворуч — валет. Вони почергово перевертають карти, й у кожного — по валету. Їх аж підкидає від радісного реготу... Я віддаю виграш кожному з трьох. Гроші в саквояжі помітно тануть.

Знову дивлюся на годинник. Десять на десяту. Відчуваю, як по щоці стікає піт. Невже облати не буде?

— Битий жак до ранку ввійде в смак, ге? — підморгує мені Лисиця.

— Це якщо доживе до ранку, — докидає М'ясо і знову шкіриться.

Мабуть, сподіватися більше нема на що.

Перетасувавши карти, простягаю колоду М'ясові, щоб скинув. Та щойно він, одірвавши від стільця своє широке гузно, нахилився вперед, я хльостко б'ю його краєм карт по очах. Він скрикує, затулившись. Тієї ж миті я щосили гачу попід стільницю носакон чобота. Є! Від удару ніж підкидає в повітря, й він дугою летить у мій бік. Підхоплюю, поки він ще не торкнувся сукна. Ось тепер побачимо! М'ясо намагається вхопити мене за руку своєю здоровецькою клешнею — даремно це він... Вправно чиркаю лезом по його долоні, відчуваю, як сталь глибоко впивається в окістя. Вискакую на стіл. У руці Німого невідь-звідки з'являється пістоль, націлений на мене, та я встигаю вдарити його ногою просто в носа. Гучний хрускіт — і Німий падає разом зі стільцем. Стріляє — куля летить у стелю. Лівою рукою підхоплюю саквояж і підступаю до переляканого Лисиці. Він, вочевидь, досі не усвідомлює навислої над ним загрози, бо незворушно сидить, де й сидів. Та останньої миті король грабіжників усе ж таки зривається, перекидає стілець, а я стрибаю та б'ю його ногами в плечі, й ми обидва падаємо: він — на підлогу, а я — на нього. В очах Лисиці — жах і подив. Я підпираю його нижню щелепу вістрям ножа, з-під леза проступає кров.

— Не в той курник ти поліз, Лисице, — кажу йому. — Чи геть не вмієш вивісок читати? А красти — це ще й гріх великий.

Умент збагнувши, про що йдеться, він квапливо розстібає замок підвіски. Я ховаю її собі в кишеню.

— Ну, чого притих, га? — знуцально питаю Лисицю. — Бо я вже дійшов смаку...

Я б, мабуть, убив його тоді, хоча й прийшов без цього наміру. Підвівшись, добряче заїхав йому каблуком межі ноги, — Лисиця в'юном звивався од болю, що не заважало

йому нерозбірливо викрикувати якісь погрози і прокляття. Не втримавшись, я заїхав черевиком іще раз — просто в його слиняву пащу. Тепер — тікати. Двоє дверей. Куди? Тим часом посеред кімнати зводиться на ноги Німий. Його лице заюшене кров'ю зі зламаного носа. В руці — ніж. Не біда, просто вийду через найближчі двері. Підхоплюю доволі тяжкий стілець, що на ньому сидів Лисиця, й жбурляю в Німого. Він змушений відскочити убік, а я — перш ніж стілець падає на підлогу — кидаюся до дверей. Уже простягаю руку, але торкнутися їх не встигаю — двері розчахуються самі. В одвірку — гевал зі щурячими очками. Пусте, — вістря ножа зблискує біля його міжніжжя, і до нього швидко доходить цей натяк. Свинорилий здоровань, високо піднявши руки, перелякано сахається. Чемний хлопчик.

Щось із хрускотом вдаряє мене щосили по спині й голові...

Стискаю зуби, інстинктивно примружившись, і намагаюсь встояти. Удар був нівроку... Втрачаю рівновагу й лантухом падаю навznak — просто в обійми гевала. Стілець. То був тяжкий різьблений стілець, що його я пожбурив у Німого, а тепер — він швиргонув у мене, та ще й з якоюсь несамовитою силою...

Моя рука, досі стискаючи ножа, впирається об підлогу, і здоровань тут-таки на неї наступає. Потім стискає мою голову долонями, наче кавуна, і піднімає мене. Останнє, що пригадую, — сірий тиньк стіни, що невідворотно наближалася до мого обличчя, й біль у передніх зубах.

## Розділ 2

Вода була крижана. Повітря бракувало. Я спершу навіть не міг збагнути, де низ, а де верх. Нарешті вдалося розгледіти світло десь далеко вгорі — я кількома сильними рухами смикаюся в той бік. Але поверхня — недосяжна, а одяг заважає пливати. Легені розпікає од жадання вдихнути на повні груди. Але ж як хочеться жити! Ще один відчайдушний змах, і я таки прориваю товщ річкової води, судомно вдихаю...

Я розплющив очі й не міг стримати бухикання, випльовуючи затхлу воду. Та ж таки кімната. Стілець, на якому я сидів у замурзаному мокрому одязі, стояв у калюжі. Переді мною, з відром у руках, — М'ясо. Ганчірка, намотана на його правицю, набубнявіла кров'ю.

— Диви, очухався, — прогудів він.

Німий похмуро заряджав пістоль і зараз саме забивав шомполом кулю, ніби намагався на ній зігнати зло. Крові на його лиці вже не було, проте зламаний ніс розпух і посинів, а на одяг ніби хто вилив баняк пуншу.

На вкритому зеленим сукном гральному столі сидів Лисиця й крутив на пальці рубінову підвіску. Попри розбиті губи та вибитий передній зуб, він — на відміну від М'яса — випромінював не так ненависть, як зацікавлення. Я повернувшись руками — не зв'язані, вже добре. Вони, мабуть, чекали, що заговорю перший... І раптом я почув кроки за спиною. У кімнаті був іще хтось. І цей хтось підійшов і став праворуч од мене, зовсім поруч. На незнайомцеві були старомодні гостроносі чоботи і просте, доволі зношене пальто з побитим міллю заячим коміром. Але довершувала костюм бездоганна сорочка, вишита білим по білому. Холодний погляд втомлених очей зістарював обличчя цього молодика на цілу вічність.

Глипнувши на мене, він мовчки поліз у кишеню пальта й видобув звідти смужку цигаркового паперу разом з дрібною тютюну, й тут-таки одним вправним рухом, без допомоги другої руки, згорнув самокрутку. Зробив це так зугарно, що Лисиця аж присвиснув.

— Ого! — вигукнув він. — Оце так фокус!

Незнайомиць не відповів йому. З іншої кишені дістав фосфорний сірник, чиркнув ним об спинку мого стільця й закурих. Хмару густого диму видихнув мені просто в лице, і я мимоволі — тяжко й довго — зайшовся кашлем.

Перечекавши, незнайомиць нарешті спокійно і мелодійно промовив:

— Ти що накоїв, дурило?

Я підняв голову, щоб глянути йому в очі.

— Якщо не розумієш — поясню, — м'яко вів далі незнайомиць. — Мало того, що ти прийшов сюди, щоб обтуманити поважних людей, — то ще й напав на них, напакостив, покалічив... Але найгірше, що ти з них позбиткувався!

Я поглянув на М'ясо, який тулив свою поранену руку до грудей, на Німого — до всієї його краси додалися ще й великі фіолетові синці під очима, а потім — на щербатого тепер Лисицю, який по останніх словах геть спохмурнів. Ніхто з них не втручався в бесіду — всі чекали мого слова.

— Я не хотів, щоб до цього дійшло, — тільки й мовив я.

— Оце так-так! — вигукнув Лисиця, патетично змахнувши руками. — Він не хотів! А до чого, цікаво знати, це могло дійти, якщо вже ти взявся різати Петрові руку? Чи коли бив Німого чоботом у лице? Або тоді, коли наступив мені на яйця й потім вибив зуба? От мене аж розпирає з цікавості, до чого ж це, по-твоему, могло дійти?!

Я й не збирався виправдовуватися. Вони, як і кожна вовча зграя, сприймуть вияв слабкості як сигнал до атаки. Я поглянув Лисиці в очі:

— Ви тут звикли порядкувати, як заманеться, а я — просто рятував своє життя.

— І що — врятував? — похмуро кинув М'ясо.

Я подумав, що цього разу краще промовчати.

— Ніхто б тут тебе не вбив, — мовив незнайомиць. — Дістав би прочухана за шахрайство — та й по тому. Ну програв би ти свої гроші. Ну, може, копняка б дали на прощання. Але щоб убивати — кому ти тут здався...

— Гроші не мої, до речі, — сказав я. — І мені їх треба буде віддати.

— То він іще й на чужі гроші прийшов сюди грати! — Лисиця плеснув себе по колінах.

— Ти ж і так зметикував, що я прийшов лише по підвіску...

— Еге ж, це ти якраз доладно пояснив, — схидно похитав головою Лисиця. — Інше діло — нащо?

Я завагався: чи є тепер хоч якийсь резон щось приховувати? Може, як скажу правду, вони мене і не вб'ють.

— Я розкажу вам... — почав було, та незнайомиць нахилився й знову випустив дим просто мені в обличчя. Не встигнувши затамувати дихання, я знову зайшовся кашлем, зігнувшись від нещадного болю в грудях. Усі, звісно, зареготали, — повтор цього жарту видався їм дуже дотепним. Цієї ж миті незнайомиць нахилився ще нижче й швидко прошепотів мені на вухо:

— Не кажи їм правди.

Я аж здригнувся з несподіванки. Слава Богу, мені вистачило клепки в голові, щоб не витріщитися на нього й не перепитати.

— Я розповім, — знову почав я, щойно дим розвіявся. — Ця підвіска коштує набагато більше, ніж ви собі думаєте. Вона — зі скарбниці Габсбургів...

На останнім слові мене якось недорікувато заціпило, — злякався, що з порога забрехався по вуха. Втім, вийшло так, наче я й справді намагаюся вибавити всю правду.

— Хай йому грець! — присвиснув Лисиця. — І як вона, по-твоему, опинилася в Києві?

— Її викрали, — стенив я плечима. — Такі ж ото шибай-голови, як ти. Років шість тому. У Відні навіть винагороду пообіцяли тому, хто її поверне.

— Он воно як! — озвався М'ясо. — Ти ба... А ми ж могли її за безцінь оддати...

Вони перезирнулися. На якусь мить ці троє навіть забули про своє скалічення й жадання відплати. Навіть у безбарвних очах Німого зажеврила іскра живого інтересу. Й лише незнайомиць, як і раніше, не зводив з мене очей.

— І що накажеш тепер з тобою вдіяти? — спитав він.

Я намагався оцінити свої шанси на порятунок — вони були мізерні. Благати не хотілося, а втім, може, саме на це вони й чекають — в обмін на моє життя. Якихось кілька слів...

— Просто розійдімося, та й квит, — нарешті вичавив я.

— Що-о-о? — протягнув М'ясо.

— Ви чимало заробите, знаючи справжню ціну цієї підвіски, — намагався, щоб мій голос звучав якомога спокійніше й вагоміше. — І саквояж з грошима лишиться у вас. А від моєї смерті матимете тільки зайві клопоти, та ще й які...

Дослухавши, незнайомиць вдоволено кивнув.

Потім обережно взяв мою ліву руку, долонею догори, нахилився, ніби хотів уважно роздивитися лінію життя. Я намагався висмикнути, але не зміг. Раптом він харкнув мені на долоню, й за мить його недопалок зашипів у калюжці слини.

— Гладко стелиш, — сказав незнайомиць і, підійшовши до Лисиці, сів поруч із ним на столі.

— А таки-так! — раптом пожвавішав Лисиця. — Він діло каже! Якби не він, ми б цю цяцьку за десятину ціни спустили. Та й гроші в саквояжі — нічошенькі.

М'ясо та Німий набурмосились, — їм такий оборот був не до шмиги. Лисиця ж зіскочив зі столу й вів далі:

— Та маю щось краще на мислі! Ми продамо цю штуку за її справжню ціну і візьмемо з тебе компенсацію за весь цей гармидер, — він кивнув на мій саквояж. — Це все справедливо. Але ти завинив нам іще дещо.

Він присів навпочіпки біля мене.

— Хочеш знати — що?

— Що? — спитав я.

— А ти сам зможеш обрати, — натхненно розвів руками Лисиця. — Хочеш — твою шкіру. А хочеш — печінку! Нам

байдуже! Аби тільки ти одразу не помер, бо так весь інтерес пропаде!

М'ясо, плеснувши себе долонями по стегнах, зайшовся беззвучним реготом. Губи Німого викривила моторошна посмішка. Й лише обличчя незнайомця було байдуже. Лисиця звівся на ноги й поглянув на мене згори вниз. Наступну фразу він процідив крізь зуби, ніби випльовував кожне слово:

— Бо ніхто. І ніколи. Не лишався живий. Намірівшись. Зганьбити. Лисицю!

Я безпорадно поглянув на незнайомця, та він стояв спиною до мене, втупившись у вікно.

І ось — нарешті! — я почув. Не повіривши своїм вухам, застиг, боячись дихнути, але крики лунали чимраз ближче, і я чітко розрізнув у цьому багатоголоссі слово «облава». Всі четверо презирнулися. Десь зовсім близько гупали підбиті залізом закаблуки. Пролунав пронизливий жіночий скрик, задзвенів розбитий посуд. І ще до того, як Лисиця і компанія спромоглися зрушити з місця, двері, через які я зовсім недавно намагався втекти, відлетіли від сильного удару.

Слідом за шістьома поліціантами в кімнату забіг мій знайомий пристав, і я зрадив, наче побачив найближчого родича. Він перехопив мій погляд. Я всміхнувся: правду кажуть, що краще пізно, ніж ніколи. Пристав Марініч ледь помітно кивнув, а потім вказав на мене пальцем і вигукнув:

— Маємо ордер на арешт цього чоловіка, він шахрай і злодій!

Усі четверо бандитів здивовано поглянули на мене.

— Нам потрібен тільки він, тож не раджу чинити опір законному арешту, тоді ми теж нікого і пальцем не зачепимо, — декламував пристав. Двійко поліціантів рушили в мій

бік, грюкнувши каблуками так, ніби намагалися пробити долівку.

З легким серцем я підвівся зі стільця, простягнувши руки поліціантам, щоб вони тут-таки мене закували.

— Тарасе!

Я аж підскаочив од несподіванки. Єдина тут людина, яка знала мене на ім'я, — це пристав, але ж він не випустив ані пари з вуст! Голос пролунав з-за спини, й це був голос незнайомця. Я озирнувся. Він тримав у обох руках по скляній газовій лампі, які щойно зняв зі стіни.

— Біжи, — прошепотів він самими устами, вказавши поглядом на двері позаду себе.

Поліціанти вже підійшли, й один із них навіть поклав руку мені на плече. Я хотів сказати незнайомцеві щось на кшталт: «Пізно ти схаменувся, друже, це кінець», — але не встиг. Він змахнув рукою, цілячись мені просто під ноги. Що він надумав?!

Останньої миті я таки примудрився відскочити. Розлитий гас умить спалахнув, і поліціанти опинилися посеред вогняної калюжі. Я кинувся було до пристава Марініча, бо ж від кого ще міг чекати на захист. Щойно відшукав його поглядом, як друга лампа розбилась об одвірок за головою незнайомця, вихлюпнувши на приставу рідкий вогонь. Відчайдушно волав один поліціант, — полум'я охопило його з ніг до голови.

Лунко гахнувши, спалахнула фіранка на дальніх дверях. Горопашний пристав звивався на підлозі, намагаючись збити полум'я.

— Убийте його! — заревів Лисиця, вказавши на мене.

Німий випростав руку з пістолем. Єдиним порятунком були двері, що на них вказував мені незнайомиць, — і я ки-

нувся до них, увібгавши голову в плечі. Пролунав постріл. Я щокую відчув гарячий подих кулі — свинець роздробив на скалки шмат одвірка за крок переді мною. Двері були незамкнені, і я просто вивалився з кімнати. Незнайомець — услід за мною. В його руці була ще одна лампа. Обернувшись, він жбурнув її об поріг, і в дверях закружляло веселе жовте полум'я.

— Довіря мені! — крикнув він і потягнув мене якимсь коридором. Ми бігли стрімголов — через якісь кімнати, завалені подушками чи заставлені столами, пролетіли вузьким хідником, опинилися на просторій кухні... І знову коридор, сходи... Незнайомець спершу тягнув мене за руку, наче дитину, та потім пропустив уперед і мчав назирці, скеровуючи погуками, наче ту коняку. Нарешті я розчахнув двері й мало не покотився, опинившись на невеличкому дощаному ганку. Війнуло теплим травневим вітерцем і смородом вигрібної ями, що була десь неподалік.

Я обернувся до незнайомця, але він зник. Швидко повернувшись до дверей, я зазирнув усередину, та не побачив нічого, крім довгого порожнього коридору, яким ми щойно бігли.

Десь із глибини дому долинав звук тупанини, що наближалася. І короткий вигук: «За ним!».

Ну його к бісу! І чого він так невчасно взявся мене рятувати? Бракувало тільки, щоб мене вважали винуватцем підпалу. Ще й один поліцейський — це щонайменше — загинув... Чорт забирай... І хто його зна, чи відлів пристав, бо як ні... Халепа... І звідки він узявся на мою голову...

Я подумки обсипав прокльонами незнайомця в білій празниковій вишиванці й біг навмання, — аби подалі від цього злощасного притону.

Навряд чи бандити могли так швидко довідатися, хто я і де живу, та обережність іще нікому не зашкодила. Перш ніж увійти до своєї квартири, уважно оглянув двері та замок... Щонайменша подряпина змусила б мене насторожитися. Адже той тип назвав моє ім'я, і це, либонь, найбільша дивовижа з усього, що сталося цієї ночі.

Але — ні, все гаразд. Тихо повернув ключ у шпарині замка.

Двері прочинилися. Війнуло знайомим запахом помешкання, з яким я майже зріднився: книжками, старими меблями, моїм милом... А ще я втратив зброю, хоча це й не найгірше зі всього. Тихо заходжу, двічі озираюся на сходи, — переконатися, що ніхто зненацька не вискочить з-за спини. Відступаю від дверей і прислухаюся. Тиша, напівтемрява. Беззвучно беру двері на засув і прямую до секретера в передпокої. В одній із шухляд намагаюся заряджений пістоль.

Хутко оглядаю єдину кімнату, ідальню та вбиральню: нікого.

Опускаю зброю й навіть акуратно повертаю на місце зведений бойок, аж раптом нежданий звук за спиною змушує мене рвучко обернутися, скинувши пістоль і знову звівши курок. Але це лише вікно: мабуть, я забув його зачинити, і ось щойно гупнула стулка від протягу.

Кілька стеаринових свічок додали кімнаті не лише світла, але й затишку. Скинув чоботи, сюртук та сорочку, і мені відчутно полегшало. Воду не грів, — умився холодною. Вона вмить стала рожева від змитої крові, та коли я поглянув на себе в дзеркало — нічого страшного на лиці не побачив. Ніс трохи напух, але навіть не був зламаний. Передній зуб хилитався, — добре, що не вибили. Розсічена вилиця та щока, розбита губа... Ще боліла шия — це таки неприємно.

Я накинув шовковий халат. Потім вернувся до кімнати, дістав з буфета пляшку незлецького скотчу. Налляв на денце склянки і уместився в кріслі. Найближчі півгодини я не збираюся рушати з місця. А потім ляжу спати. День був непростий.

Здалося, наче хтось тихенько постукався. Я застиг. Почулося? Тиша. Певно, що так. Приклався до міцного доброго напою, що пахнув морем і торфом. Знову стукіт — тільки вже гучніший. Сумнівів не було. Поставивши склянку на підлогу, повернувся до буфета. Відімкнув таємний сховок, відкинув невеличкий столик, на якому було закріплено вісім різних пістолів. Узяв два драгунські з гранованими стволами і звів обидва курки. Один з них зашхав за пояс, з іншим напоготові рушив до дверей.

Знову постукали.

У дубових дверях — якраз на зручній висоті — був сучок, що я в нього передбачливо ввігнав гвинтик. Узявшись за нього, я витягнув сучок і через цей отвір визирнув на сходи. Попри слабке освітлення гасової лампи, мені все було добре видно: нікого. Якусь мить я стояв, прикипівши оком до отвору, — жодного руху чи звуку. Одлипнувши від дверей, я крутив у руці сучок, намагаючись хоч щось второпати, аж тут у двері знову постукали. Я миттєво кинувся до отвору — але за дверима знову нікого не побачив. Стукіт пролунав іще раз, уже вимогливіше.

Діставши другий пістоль, я відступив од дверей на півкроку. Спершу тихенько потягнув засув, а потім смикнув ручку на себе. Двері заледве прочинилися, а я вже цілився у просвіт між ними й одвірком з обох пістолів, ладний рознести голову кожному, хто раптом надумає ввірватися. Та дула обох пістолів глипали в пустку.

На мить я отетерів, намагаючись пояснити собі цю нісенітницю. Зізнаюсь, мурашками по спині пробіг якийсь містичний страх.

— Я тут, пане Білий.

Од несподіванки я мало не пальнув у сусідські двері. Голос линув знизу і належав жиловому чоловіку, який на зріст був — наче восьмирічна дитина.

— О Боже... Забирайся під три чорти!

Я намірився рішуче грюкнути дверима, та карлик устиг встромити в щілину свій черевик.

— Графиня підганяє, пане Білий. Діло ж делікатне...

— У мене для графині новин немає — так і перекажи! — я трохи прочинив двері, дозволивши йому забрати ногу, та недомірок і не думав цим скористатись.

— А я чув, ти вже побував у Ямі, — ехидно сказав він.

Оскаженілий од такого нахабства, я зацземив дверима карликову ногу так міцно, як тільки міг, ще й, на додачу, наступив на неї.

Карлик аж завив од болю, намагаючись вивільнити ногу.

— А я чув, що тут за рогом живе хороший лікар, — процідив крізь зуби. — Хочеш з ним познайомитися?

Сказавши це, я відпустив двері, й непрошений гість гепнувся на підлогу, схопившись рукою за щиколотку.

— Од кого і що ти чув, карло?

— Візники... — проскиглив ліліпут. — Про це тільки й говорять! Що хтось спалив сьогодні заклад Лисиці.

— От просто-таки спалив? — перепитав я. — Чи ти хотів сказати — підпалив?

— Ну, якщо вже пан до слів доскіпується, то поки ще не спалив, бо воно й досі горить... — відповів він, розтираючи

кісточки на нозі. — Хоча вже й так ясно — заграву з кожного даху видно.

Я мимохіть ковтнув слину. Чомусь не мав сумнівів, що винуватцем виставлять саме мене.

— Отак графині й скажи: мовляв, сталася пожежа. Втрутилися природні сили, матері їхній... — і я грюкнув дверима.

Карлик одразу ж постукався знову.

— Приходь через місяць! — вигукнув я, штовхнувши на місце засув.

Спалив заклад Лисиці! Пальці куйовдили волосся на голові. Ще й додати до цього: спалив кількох поліціантів. Я згадав, як звивався на долівці мій знайомий пристав з охопленою полум'ям шевелюрою. До речі, він — єдиний до поліції знав, що я насправді ніякий не шахрай...

Карлик знову постукався, та я вже не зважав на це. Хотілося вернутися до своєї склянки скотчу й не думати ні про що. Взагалі ні про що.

Певно, занадто глибоко занурившись у свої напасті, я втупився в підлогу й звів погляд лише тоді, коли підійшов до крісла. Від несподіванки я аж зойкнув.

У кріслі сидів незнайомец у потертому пальті з заячим хутром на комірі, з-під якого виднілася біла вишиванка. У руці він стискав мою склянку.

## Розділ 3

— Дідько! — я націлив на нього пістоль і швидко оглянув кімнату.

Він був сам. І складалося враження, що націлена зброя аж ніяк не бентежить незнайомця. Він ковтнув трохи скотчу, потім витягнув з кишені прямокутник цигаркового паперу з дрібною тонко порізаного тютюну на ньому. Як і тоді, у Лисиці, він вправно, наче фокусник, одним зграбним порухом пальців перетворив це все на самокрутку.

— Як ти тут опинився, опудало? — запитав я.

Він знову потягнувся до кишені, — показуючи цим жестом, що не має наміру розтуляти рота, — аж поки не закурить. Фосфорний сірник чиркнув об ручку крісла й загорівся. За кілька секунд кімната наповнилася запашним димом.

— Через двері, — врешті відповів незнайомиць.

— Чомусь я тебе не помітив, коли прийшов. Як так?

Він незворушно сьорбнув з моєї склянки, затягнувся, але я помітив його короткий позирок на вікно, що виходило на дах сусіднього будинку й було прочинене; підійшов й оглянув засуви, — не відводячи пістоль від незнайомця. Так

і є: рама розхиталася, й вікно можна було спокійнісінько відчинити знадвору, навіть попри засуви.

— Ясно. Нескладний фокус, — пробурмотів я, зачинивши вікно. — Тепер друге запитання: якого біса?

Я підійшов до буфета, взяв порожню склянку, хлюпнув трохи скотчу.

Незнайомиць мовчки курил, тож мені довелося взяти собі інший стілець і сісти навпроти нього, закинувши ногу на ногу й націливши пістоль йому в груди.

— Не раджу мовчати, — сказав я. — Тяжкий день видався, аж пальці судомить, — особливо вказівний, знаєш, сіпається.

Він іще раз мовчки затягнувся, потім прискіпливо поглянув на свою самокрутку.

— Запитуй, — зронив байдужим голосом.

— Це ж треба, який сміливий. Ну то скажи мені спершу, хто ти такий.

— Томаш, — відповів незнайомиць.

— Томаш... І це — все?

— Томаш Болгар, — сказав він і повільно витягнув з кишені кисет, ніби доказ своїх слів: на ньому були вишиті дві латинські літери — «Т» і «В».

— Та до сраки мені твоє прізвище — звідки ти взявся і чого від мене хочеш?

Цей Томаш, звісно, відразу все чудово зрозумів. Здається, він просто збиткувався з мене.

— Ну, ось тепер, коли в мене є трохи цього чудового пійла, я хочу лише... — сказав він, помилувавшись переливами світла в своїй склянці, — ...допомогти тобі.

Його сміливість насторожувала. Я встав і швидко обійшов квартиру: зазирнув до кімнати, вбиральні... Ні,

незнайомиць таки був сам. І він досі ліниво кури́в, насолоджу́ючись моїм скотчем.

— Хочу сказати тобі, Томаше, що є тільки одна причина, чому ти досі живий, — озвався я. — І це — твоє безмежне нахабство: мене воно розважає. А щодо твоєї допомоги, то... іди ти к бісовій матері! Мені вже вона аж із горла преться, досить. Не знаю й знати не хочу, які там у вас взаємини з Лисицею, але я не збирався підпалювати його кубло. А якщо згадати ще й убивство поліціантів...

Він кивнув:

— Знаю.

— Ти знаєш? Отакої! То пощо ж тоді затіяв цей гармидер?

Він знову поліз до кишені, і я гадав, що він іще раз витягне звідти кисет або сірник, та цього разу в його рупці було щось інше.

— Підвіска? — вихопилося, хоч я і так добре все бачив: він витягнув з кишені саме ту рубінову підвіску з оправою у вигляді змії.

— Хтось збирається добре заплатити, щоб її повернути, — сказав Томаш. — Так?

— Не твоє діло...

Я тут-таки вихопив прикрасу з його рук і поніс до свічки, — переконатися, що це не підробка. Ні, це саме та підвіска, справжня. Я сховав її в кишеню халата.

— До речі, незлецька була вигадка — про скарбницю Габсбургів, — незворушно сказав Томаш. — Якби зізнався, що ти — найманець, був би вже мертвий.

— Узагалі-то Лисиця намірився здерти з мене шкіру, — зауважив я. — Чи тобі пам'ять відібрало?

Томаш, плямкнувши, пригубив зі склянки.

— То вже таке, — сказав він. — Лисиця вважає тебе злодієм, отже, має за рівню. Тоді він сердився на тебе і погрожував, а через годину міг би передумати й навіть запропонувати роботу. Але якби він збагнув, що ти — засланий, то вбив би на місці, вмить, як таргана.

— То ти приперся сюди натякнути, що я — твій боржник? Томаш, примруживши очі, затагнувся.

— Можеш не дякувати, — сказав він.

— А щоб тобі рачки лазити...

У відповідь він усміхнувся й підняв склянку, ніби виголошуючи за мене тост.

— Добре, перш ніж ти полетиш звідси мордякою в двері, скажи мені ось що...

Він перебив:

— За тобою стежать.

Почекавши, поки я збагну, про що це він теревенить, Томаш додав:

— Ти сам би міг помітити, якби сторч головою не кинувся розшукувати цю підвіску. От хоч би й зараз — під твоїми вікнами стоїть чолов'яга в котелку. Через дорогу, біля аптеки.

Я підійшов до вікна, що виходило на вулицю, став збоку, обережно визирнув. Біля аптеки і справді стояв якийсь граб у котелку і кури́в люльку.

— І хто це? — спитав я.

— Нарешті! — втішено кивнув Томаш. — Ось тепер ти ставиш правильні запитання.

Він неквапно приклався до скотчу, а я терпляче чекав на відповідь.

— А ще є? — запитав він, втупившись у майже порожню склянку.

— Сам скажеш чи тобі в зуби зацідять? — терпець мені уривався.

— Ти про того телепня? А піди до нього завтра і сам спитай. Скажи, що помітив на чатах і тому дуже хочеш знати, якого біса він за тобою стежить.

— І що він на це відповідь?

— Мають значення не його слова, а пропозиція його господаря. А запропонує він, Тарасе, найбільшу обладку в твоєму житті. Й ти — погодишся, — вицідивши останні краплі скотчу, він поставив склянку на підлогу. — Бо я врятував твою сраку від пазурів Лисиці лише заради цього діла.

— Ось що я тобі, рятівникові дорогому, скажу... — я поставив свою склянку на підвіконня, підійшов і, вхопивши його лівою рукою за барки, підвів із крісла. — Про це все розкажеш мені ти, і не завтра, а просто зараз.

— Тобі в двері гамселять, — перебив мене Томаш.

Хоч доти я нічого й не чув, але вже за мить, і справді, пролунав наполегливий стукіт. Відпустивши Томаша, я підійшов до дверей, витягнув сучок і визирнув. Знову нікого.

— Забирайся геть, недомірку! — вигукнув я.

— Мені потрібен саквояж графині, — пролунав голос карлика.

— А щоб тобі... Забирайся! Немає в мене саквояжа!

— Як це?! Якщо ти не зміг виграти підвіску, то хоча б гроші поверни!

Зізнаюсь, я не відразу згадав, що підвіска, власне, лежить у мене в кишени. Відчинив двері.

— На! — і я простягнув здивованому карлику підвіску.

Він витріщився на прикрасу, піднісши до самих очей, потім заходився крутити в руках і уважно роздивлятися, ніби не міг повірити, що це — не облуда.

— Ти ж казав, що тобі не вдалося...

— Так і було. А тепер шморгай звідси!

— Графиня буде вельми вдячна, — промуркотів карлик, заховавши підвіску.

— Тоді хай передасть свою вдячність чимскоріш, мені потрібні гроші.

— А наш саквояж?

— Матері твоєї хиря... Я повернув вам викрадену коштовність — чого вам іще від мене треба?

— Нагадаю, що за планом ти мав обчистити злодюг до нитки, щоб їм довелося поставити на кін навіть цю підвіску. Тому графиня сподівалася, що ти повернеш згадану суму. А ще нагадаю, що твій гонорар становив половину цих грошей, тож ми тобі точно нічого не винні. Це по-перше. А по-друге, — це ти нам завинив.

Я навів на нього пістоль, який увесь цей час тримав у руці.

— Ану, нагадай-но мені, це лише в ката дев'ять життів, чи в карликів — теж?

Він перелякано відступив, а я захряснув двері.

— Нашу половину грошей доведеться повернути, пане Білий! — вигукнув карлик з-за дверей і мерщій потупотів сходами геть.

Найприкріше, що — хоч як крути — таки його правда. Чортів Томаш, і звідки він узявся на мою голову.

Лунко грюкнула віконниця.

— Томаше, — гаркнув я, кинувшись до кімнати. — І не думай утікати!

Але там його вже не було. Вікно, що виходило на дах, знову було відчинене, й вітер калатав віконницями. Біля крісла в порожній склянці лежав недопалок його самокрутки.

— Томаше! А щоб тобі чорно було... — тихо промовив я у вікно.

Зазвичай я снідав у якому-небудь шинку на Спаській. Вечорами тут гриміла музика й можна було легко знайти собі розвагу до душі — від приязної балачки до п'яної бійки. Та зранку деякі з цих кабаків перетворювалися на цілком пристойні каварні, подекуди — з терасами, де приємно було випити чашку кави і з'їсти яечню або ж, на французький лад, який-не-який круасан.

Того ранку я обрав «Галіцію» — у них були дивовижні тістечка — і саме уплітав останні хрумкі крихти, аж помітив типа в котелку. Він стояв через дорогу — купував газету в хлопчача. Може, я б його і не зауважив, якби не люлька в зубах. Хоча, звісно, людців, які ходять у котелках і курять люльки, в Києві не бракує... А втім, буде видно...

Я заплатив і вийшов; неквапно попрямував у бік Межигірської. Тип у котелку притьмом рушив назирці, — газету він тримав перед очима і час до часу поглядав у неї. Я повернув за ріг і пробіг кроків тридцять, марно намагаючись не видати себе стукотом каблуків по брукувці. Опинившись біля арки будинку, я звернув і причаївся за нею. За кілька секунд чоловіча з газетою, злякавшись, що випустив мене з виду, пробіг повз арку. Коли я вийшов з підворіття, він стояв на перехресті, опершись руками об коліна, і, важко дихаючи, безпорадно вертів головою. Посвистом я змусив його повернутися до мене — й помахав рукою, наче давньому друзяці. Спершу він доволі кумедно намагався вдавати, що знати мене не знає, та потім, збагнувши нарешті, що його викрили, ступив кілька кроків назустріч.

— Що тобі? — запитав я без зайвого розшаркування.

— Мій пан хоче призначити вам зустріч, — непевно відповів тип у котелку.

— І чому ж досі не призначив?

— Він не певен, що ви — саме та людина, яка йому потрібна.

— Що ж, відчаюю... Давай-но зробимо так: просто зараз підемо до твого пана, і він швидко збагне, що помилявся.

— Зараз не можна, пане.

Моя долоня лягла на його потилицю, щоб притягнути цю мармизу ближче, і я відчув неабиякий опір: цей тип у котелку таки здоровий бугай, і якби довелося помірятися з ним силами, мені було б непереливки. Не зрушивши його голову ні на йоту, я сам нахилився до нього й тихо сказав:

— Ти, мабуть, невмирущий, якщо так зухвало стежиш за мною. Або ж ти — карлик.

— Чому карлик? — щиро здивувався він.

— Кажуть, вони мають по дев'ять життів.

Чоловік розгублено кліпнув.

— Приходьте опівдні, — попросив він.

— Куди?

— Готель «Жерар». Просто назветесь метрдотелю — і вас проведуть.

Я ніколи не любив грати за чужими правилами, але цього разу навряд чи мав вибір. Насунув котелок йому на очі й подався геть.

Опівдні екіпаж висадив мене біля входу в готель «Жерар». Це був триповерховий особняк, біля дверей якого стояв добре вишколений швейцар: щойно я підійшов, тяжкі двері,

прикрашені дорогим бронзовим литтям, прочинилися. Довелося дати йому на чай, хоча в кишені я мав тільки дві монети по гривенику. Отже, лишилося саме стільки, щоб узяти бричку додому. Метрдотель, побачивши мене, виструнчився за своєю конторкою.

— Мене звати Тарас Білий, — сказав я, скориставшись порадою шпика в котелку. Хотів було додати, що мені призначено зустріч, але не встиг, — метрдотель уже знайшов відповідний запис у своїй амбарній книзі.

— На вас чекають, — відповів він. — Двадцять третій номер. Це на другому поверсі, коридором — ліворуч.

Коридорний, який звично метнувся підхопити валізи нового постояльца, розгублено вирячився на мої вільні руки. Я помахом дав йому знати, що проводити мене не треба, й уже збирався йти, аж несподівано вирішив запитати.

— А скажи-но мені, голубе, — звернувся до метрдотеля, — на чиє ім'я записаний цей номер?

— Хвилинку... — він знову взявся гортати амбарну книгу, потів звів на мене здивовані очі. — На ваше, пане...

Он воно як. Принаймні добре, що запитав.

Піднявшись і знайшовши «свій» номер, я постукав. Ніхто не відгукнувся. Поглянув на табличку з номером — усе правильно. Постукав знову. Потім натиснув ручку — двері були незамкнені. Я опинився в просторих двокімнатних апартаментах, ідеально прибраних для нових жильців. Скориставшись з нагоди, я швидко оглянув номер, не оминувши шаф. Чорного ходу не було, вікно виходило на вулицю — через нього не втечеш. Я витягнув з-за пояса великий пістоль і сховав його за подушками дивана, що стояв неподалік од дверей. Потім сів на цей диван і чекав хвилини зо п'ять, не більше, аж поки двері нарешті відчинилися.

До кімнати зайшов дуже високий чоловік з широкими плечима й кислою міною на лиці, на вигляд йому було років двадцять п'ять. За ним — знайомий мені тип у котелку. Третім поріг переступив ставний кремезний чолов'яга років шістдесят. Мужні риси його обличчя помережила старість, під широкою нижньою щелепою вже трохи відвисала зів'яла шкіра, між глибокими зморшками на його лиці проглядали дрібні старечі брижі, а очі... Це були очі людини, яка за своє життя добряче скуштувала лиха. З них прозирала втома. Одягнутий він був незвично — в місті так не вбиралися: жупан, широкі штани, чоботи, шкіряний пояс, козацька шабля при боці, світла полотняна сорочка, вишита чорним.

Я підвівся їм назустріч. Тип у котелку безпардонно обшукав мої кишені, і я похвалив себе за завбачливість. Утім, високий парубійко з кислою пикою почав перевертати подушки на кріслах та дивані й, звісно, знайшов мій пістоль. Відтак став осторонь, а старий причинив за собою двері.

— Довго ж я тебе шукав, — сказав він. — Ну, здрастуй.

— І вам не хворіти. З ким маю честь?..

Втомлений погляд його вицвілих блакитних очей свердлив мене, ніби намагався прочитати думки.

— Моє прізвище Засуха. Чули таке?

— Ні, — чесно признався я.

— Ви певні?

— Слухайте, добродію, мені от-от урветься терпець. Та з огляду на ваш поважний вік, я можу зачекати ще хвилину... І не раджу вам зловживати моїм довготерпінням.

— А Хома Брут? — запитав він, пропустивши мої слова повз вуха. — Чували коли-небудь про семінариста Хому Брута?

— Ні. Ніколи про такого не чув. Це все? Бо я теж маю до вас кілька запитань.

Здавалося, він щиро мені не вірить. Раптом дідуган хвацько дістав з-під жупана старезний пістоль, і його тьмяне дуло націлилося мені просто в лоба.

— Здається мені, ти брешеш, хлопче.

— А мені здається, дїду, що тобі не варто отак необачно ризикувати своїм здоров'ям.

Ані його погляд, ані пістоль у руці не виказували щонайменшого хвилювання. Він дивився мені в очі зацікавлено, намагаючись знайти якусь відповідь. Про всяк випадок я навіть напружив пам'ять — а що, як і справді чув десь це ім'я, — але на гадку нічогосінько не спало.

Потім старий — так само раптово — опустив пістоль і засміявся.

— Схоже, ти й справді нічого... — на мить затамував подих, — не чув про мою історію.

Він підійшов до крісла, та, перш ніж сісти, обернувся і запитав:

— Я можу сісти?

— Чого ж ти не питав дозволу, коли тицяв у мене пістолем?

Він мовчки вмовився в крісло.

— Можливо, сам Бог послав вас до мене... — сказавши це, старий подав знак своїм людям, щоб вони вийшли. Ми залишилися самі.

— Даруйте мені всі ці перестороги... Дїло в тім, що я пропоную чималі гроші за одну послугу. Вже кілька людей за це бралися, та тільки щоб отримати аванс і цезнути. Мої люди спостерігали за вами певний час, і все свідчить про те, що ви — чесний слїдець. Аж раптом ви самі підійшли до Олеся

й зажадали зустрічі. Це трохи спантеличило мене. Кількох пройдисвітїв мені вдалося викрити, — варто було тільки націлити пістоля в мордяку... Тож... Іще раз — вибачайте.

Я кивнув:

— Згода.

Він надовго замовкнув, заглибившись у якісь свої роздуми, і я його не квапив. Мабуть, лише цілковитий відчай змушує людину поводитися так, як цей старигань: то погрожувати незнайомцеві пістолем, то реготати. Ніби відповідаючи на мої міркування, старий мовив:

— Я довго шукав такого, як ви. У Києві вже ходять перекази про Білого Цигана. Адже так вас називають? Кажуть, ви завше у виграші... Ось чому я хочу, щоб ви взялися за моє дїло.

Він поліз за пазуху, видобув звідти великий шкіряний гаман і кинув мені. Й хоча він був набагато менший за втрачений учора саквояж, проте містив значно більшу суму, адже був набитий золотими монетами.

— Непогано, — зваживши гаман на долоні, я кинув його старому в руки. — Та спершу я хотїв би почути, що то за дїло.

Він заховав гроші.

— Я вже казав — моє прїзвище Засуха. Назар Засуха. Я — сотник на хуторі за п'ятдесят верст од Києва. Дїло, з яким я приїхав сюди, складне й до снаги не кожному. Йдеться про мою дочку... Єдине моє дитя... Хтось жорстоко забив її до смерті... Вона ледве трималася на ногах, як дійшла додому... І... Останні її слова — це було ім'я та прїзвище вбивці. Хома Брут. Цей нелюд жив на нашому хуторі, він проходив не давав моїй дочці... Є свідок, який на власні очі бачив, як він тієї ночі накинувся на неї...

Старий замовк. Обличчя його було спокійне, наче він просто добирав потрібне слово, проте кісточки п'ястуків побіліли від напруги.

— Перед смертю моя доця встигла заповісти, щоби цей виродок відспівував її три ночі... Хоча негідника хотіли відразу ж повісити...

— Чому ж не повісили?

Сотник здивовано поглянув на мене:

— Втрутилися його друзі. Їх було троє, і вони вірили, що Хома — невинуватий, ба навіть ладні були життя своє за нього покласти. Люди на хуторі розділилися... І тоді моя жінка сказала всім про останню волю нашої дочки. Якщо вже вона заповіла три ночі побути в храмі Божому разом зі своїм вбивцею, то недаремно. Адже, як усі знають, протягом перших трьох днів по смерті душа не покидає цей світ і може подати всім живим певний знак... На тім і зійшлися: три ночі замикає душогуба в нашій церкві, наодинці з домовиною, а вже потім — рішення його долю залежно від того, чи будуть знаки, що вкажуть на його тяжкий гріх, чи, навпаки, на невинуватість. Але якраз третьої ночі Хома втік, убивши чоловіка, який охороняв церкву.

Я замислився, ще раз прокрутивши цю історію в голові.

— Цікаво. Отже, ви чули, що вона назвала цього Брута вбивцею?

— Увесь хутір чув, як вона йшла від старої верби й вигукувала його ім'я. А вже вдома вона сказала матері, що це він побив її.

— Гаразд. Іще запитання. Чим він завдавав ударів? Руками чи, може...

— Каменем. Такою великою круглою каменюкою.

— А стара верба стоїть біля води?

Він метнув не мене тяжкий погляд з-під густих брів.

— Вона стоїть на пагорбі, біля підніжжя якого тече струмок. Мені до душі ваша уважність до дрібниць, але доказів вини Хоми Брута — більш ніж досить.

— Яких саме доказів?

Сотник довго не зводив з мене своїх збляклих очей, наче вагався, казати чи ні. Нарешті наважився:

— Уранці після третьої ночі в церкві, коли ми зайшли... Труна була порожня. А моя дочка лежала на підлозі, біля краю намальованого крейдою кола, в центрі якого стояла катедра — за нею Брут читав псалтир. Моя доця... Вона нібито повзла по підлозі... Очі її були широко розплющені, а права рука вказувала просто на катедру, за якою раніш вичитував псалтир її вбивця!

Очі сотника виповнилися божевільним вогнем. Я замислено витер пальцями кутики рота, щоб приховати мимовільну усмішку. Це ж треба! Повзла по підлозі й вказувала пальцем!

— Це все дуже цікаво, — сказав я, вдавано насупившись, щоб не виказати своїх справжніх почуттів. — Мертва дівчина повзе до свого вбивці, щоб усім довести його вину! В цьому є щось... Готичне! М-м-м... Ось тільки я ніколи не повірю в такі нісенітниці. Як то кажуть, звиняйте великодушно.

— Хочте вірте, хочте не вірте, пане Білий, але я додам до цього гамана ще два таких, якщо ви візьметесь за це діло.

Що й казати, загалом мені і так, і сяк було б корисно цезнути з міста на кілька тижнів, а тут така okazія — і зарібок незлецький. Три гамани червінців — чи не диво! Якби мені було років двадцять — мчав би вже збиратися в дорогу. Та мені було вдвічі більше. І досвід нашіптував, що добра від цього діла не жди.

Кінець безкоштовного  
уривку. Щоби читати  
далі, придбайте, будь  
ласка, повну версію  
книги.